

TÜRÜK

2020, Yıl/Year: 8, Sayı/Issue: 22, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / Date of Received: 29.04.2020

Kabul Tarihi / Date of Accepted: 18.06.2020

Sayfa / Page: 34-43

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / Writer:

Yunus Aktepe

MEB Erzurum Horasan Yaylacık Ortaokulu Okul Müdürü (Türkçe Öğretmeni); Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Doktora Öğrencisi

yunusaktepe24@gmail.com

Prof. Dr. Arzu Sema Ertane Baydar

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

arusemabaydar@windowslive.com

BİLÂL MAMBET'İN DAĞ LALESİ ADLI ESERİNDE VATAN*

Özet

Kırım Tatar şairi Bilâl Mambet, birçok türde eser vermiş çok yönlü bir sanatçıdır. Yakın dönem Kırım Tatar edebiyatının önemli isimlerinden olan Mambet, eserlerinde vatan teması üzerine yoğunlaşmış ve şiirlerinde vatan kavramını sıkça işlemiştir. Eldeki çalışma Bilâl Mambet'in şiirlerinden hareketle sanatçının vatan olgusuna yüklediği anlamların ve bu doğrultuda vermek istediği iletilerin irdelenmesi temelinde hazırlanmıştır. Öncelikle Mâmbet'in, "Dağ Lalesi" isimli eserinde yer alan şiirler konu bakımından değerlendirilmiştir. Sanatçının şiirlerinden vatan ile ilgili yazılmış olan kısımlar, yazıldıkları şekilleri ile çalışmaya aktarılmıştır. Şiirlerden alınan bölümler analiz edilerek şairin okuyucuya aktarmak istediği duygu ve düşüncelere erişilmeye çalışılmıştır. Halkının maruz bırakıldığı sürgünü çocuk yaşta tecrübe eden ve hayatının büyük bir kısmını vatan hasreti ile geçiren Bilâl Mambet, şiirlerinde vatan sevgisini açık bir dille işlemiştir. Mambet, vatan hakkındaki fikirlerini ifade ederken anlatım yoğunluğuna ulaşmış ve

* Bu çalışma Prof. Dr. Arzu Sema ERTANE BAYDAR danışmanlığında Yunus AKTEPE tarafından hazırlanan, "Kırım Tatar Şairi Bilâl Mambet'in Dağ Lalesi Adlı Eserinin Dil ve Üslup Özellikleri" isimli yüksek lisans tezinden hareketle oluşturulmuştur.

şiiirlerini etkili bir üslupla kaleme almıştır. Bilâl Mambet'in vatan hususundaki görüşleri, vatanın şairde yarattığı hisler ve okuyucuya vatan mevzusunda aktarmak istediği öğretiler çalışmanın sonuç kısmında belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Dili, Kırım Tatar Türkçesi, Bilâl Mambet, Şiir, Üslup, Vatan

NATIVE LAND IN BİLÂL MAMBET'S NAMED AS DAĞ LALESİ

Abstract

Crimean Tatar Poet Bilâl Mambet was an sophisticated man of letters who had various types of works. Mambet, who was one of the most important Crimean Tatar literature of recent period, focused on patriotism in his works and he often describe patriotism in his poets. This study is prepared on the basis of patriotism matter for him and examination of his messages. First of all, poems in Mambet's "Dağ Lalesi" were evaluated in terms of subject. Some parts of his poetry about native land was transferred to this study as its written form. Some parts of his poetry was analyzed and by this way, emotions and thoughts of the poet were explained. Bilâl Mambet who experienced his community's exile in his childhood and he felt homesickness most of his life addressed patriotism clearly in his poets. Mambet give a deep expression and he wrote his poets in an effective style. His opinions, emotions and teaching about his country was stated in conclusion part of my study.

Key Words: Turkish Language, Crimean Tatar Turkish, Bilâl Mambet, Poetry, Style, Nativeland

1. Giriş

Karadeniz'in kuzey kıyı kesiminde yer alan tarihi Kırım yarımadası asıl vatanları olan Kırım Tatar Türkleri, günümüzde Ukrayna'ya bağlı Kırım Özerk Cumhuriyeti bayrağı altında yaşama ve var olma mücadelelerini sürdürmektedirler. Kırım Tatar Türkleri tarihleri boyunca birçok kez istilaya maruz kalmış; işgal, soykırım ve sürgün gibi bir milletin başına gelebilecek en acı hadiseleri yaşamışlardır.

Kırım Tatarları, 1783 yılında Kırım Hanlığının, Rus Çarlığı tarafından işgalinden sonra değişik dönemlerde, bugünkü Romanya, Bulgaristan ve Türkiye'ye; 18 Mayıs 1944 sürgünü neticesinde ise Orta-Asya'nın çeşitli bölgelerine, bilhassa da Özbekistan'a yerleşmek zorunda kalmış bir Türk boyudur (Yüksel 2005: 216).

Çalışmamıza temel oluşturan şiirlerin sahibi Bilâl Mambet'in de yaşamış olduğu bu sürgünlerle Kırım Tatar Türkleri köklü tarihlerinden, millî kimliklerinden, kültürel benliklerinden ve bilhassa vatanlarından uzaklaştırılmaya çalışılmışlardır. Sahip oldukları köklü değerlerine dayanarak asimilasyon ve istila girişimlerine karşı mücadelelerini her zaman sürdürmüşlerdir.

Kırım Türklüğü, özellikle son iki yüzyılda büyük felaketlerle sarsılmasına rağmen yetiştirdiği aydınlarla sadece kendi kaderini değiştirmeye çalışmamış, bütün Türklüğün dil ve kültür varlığını bütünleştirme idealinin de merkezi olmuştur (Özkan 2008: 533).

Kırım Tatar Türklerinin mücadelesine yazdıkları ile destek olma gayreti gösteren Bilâl Mambet, 1935 yılında Kırım'ın Sudak Bölgesindeki Koz köyünde dünyaya gelmiştir. Dokuz yaşında iken halkı ile birlikte Özbekistan'a sürgün edilmiştir. Çok yönlü bir sanatçı kimliği olan Mambet, edebiyatın çeşitli alanlarında eser vermiş ve gazetecilik mesleğini de icra etmiştir. Şiirlerinde açık bir dille düşüncelerini ifade etmeye çalışan Mambet, vatan temasını da eserlerinde sıkça işlemiş ve vatanına karşı duyduğu sevgiyi dile getirmiştir. Eldeki çalışmada Bilâl Mambet'in şiirlerinden yola çıkarak şairin vatan konusundaki duygu ve düşünceleri belirtilmeye çalışılmıştır.

II. İNCELEME

II.I. Bilâl Mambet'in Şiirlerinde Vatan

II.I.I. Vatanın Önemi

Vatan, TDK sözlüğünde (Türkçe Sözlük 2011: 2473) “yurt” olarak tanımlanmıştır. İslamiyet öncesi Türkler için vatan, özgür ve bağımsız yaşanabilen topraktır. Türk kültüründe vatan, Türk tuğlarının ve al bayrağın dalgalandığı yerdir (Çoruhlu 2006: 18).

Vatan, - dep başladım birinci sözümü,

Bizlerni östürdiñ¹ qocaman, Vatanım, (Mambet 1985: 4).

Şair, söze evvela vatan ile başladığını ifade ederek vatanın kendisindeki önemini dile getirmektedir. Burada söze başlamak ifadesi derin manada konuşmaya yeni başlayan bir çocuğu da akla getirmektedir. Genel olarak bebekler konuşmaya anne, baba gibi sözcüklerle başlasa da şair; kendisinin konuşmaya vatan diyerek başladığını söylemektedir.

Şair, buradaki yaklaşımıyla vatanın kendisi için insana sevgi bağlamında en yakınları olan anne ve babadan bile daha kıymetli olduğunu belirtmektedir. Şair, diğer mısra da ise kendisini büyütüp yetiştirenin esasında vatani olduğunu aktarmıştır. Basit bir tasavvurda bir çocuğu büyütenin aslında ailesi olduğu düşünülse de Mambet, bir insanı çekirdekten yetiştirenin vatan olduğunu öne sürmektedir. Şairin vatani bir insan için en kıymetlisi olan ailenin dahi önüne koyması, ondaki vatan aşkının büyüklüğünü göstermektedir. Dünyaya yeni gelen bir çocuğun hayatta kalabilmesi için ailesi elzemdir, zira bir bebek henüz kendini yaşatacak yetileri kazanamadığından ailesi olmadan yaşaması pek mümkün değildir. Mambet ise kendisi için hayati olanın aileden önce vatan olduğunu belirtmiştir. Yani Mambet'e göre bir insanın doğumundan itibaren hayatta kalabilmesi ve büyüyüp gelişmesi için evvela gerekli olan şey vatanıdır.

Anadan doğğanda köz açıp körgenim,

Mektepte kitaptan ezberlep yürüngenim, (Mambet 1985: 4).

Mambet, hayata gözlerini vatan ile açtığını ifade etmiştir. Diğer bir deyişle şair, hayatta öğrendiği ilk olgunun vatan olduğunu söylemektedir. Şair bu mısra da kendisi için önceliğin her zaman vatan olduğunu belirtmiştir. “*Mektepte kitaptan ezberlep yürüngenim,*” diyerek Mambet, vatan sevgisinin gelişmesinde eğitimin önemine ve rolüne dikkat çekmektedir. Şair doğum ile başlayan vatan sevgisinin, okul hayatı ile pekişmesi gerektiğini düşünmektedir.

İlk defa suvuñnen yuvdım men yüzümni,

¹ ösmek: Büyümek, gelişmek.

Bağrıñda bahtiyar duydım men özümni, (Mambet 1985: 4).

Burada dikkat çeken öncelikli unsur şairin yüzünü ilk kez vatanının suyu ile yıkadığını söylemesidir. Yüzeysel bir bakış açısıyla yüz yıkama sıradan, gündelik bir eylem gibi görünse de derin manada şairin yüz yıkama eylemine farklı anlamlar yüklediği görülmektedir. Öyle ki insan, yüzünü yıkadığı vakit üzerindeki kasveti atıp canlanmaktadır. Şair de burada vatanın insanı canlı ve diri tutma işlevine dikkat çekmiştir. Mambet'e göre bir insanın üzerindeki ölü toprağı atması, vatanına ve onun değerlerine sıkı sıkıya bağlanması ile gerçekleşebilir. Yüz yıkama eylemine diğer bir bakış açısıyla yaklaştığımızda ise bu eylemin genellikle sabahları uykudan sonra yapıldığını görmekteyiz. Mambet, genel bir uyku hâlimden uyanmasının ise yine vatan suyuyla gerçekleştiğini belirtmiştir. Burada şairin milletine bir çağrıda bulunarak sürgün ve esaret yıllarından sonra dirilişin ancak vatan ile var olacağını ifade ettiği düşünülebilir. Şair ikinci mısra da ise mutluluğu vatanında olmasına bağlamıştır. Mambet'e göre kişi vatanında olduğu takdirde mutlu olacaktır. Şairin sürgünü bizzat yaşaması ve hayatının büyük bir kısmını vatan özlemi ile geçirmesi bu düşüncesinde etkili olmuştur.

*Keniştir çölleriñ, bağça ve bağlarıñ,
Bağrıñda seslene ür-serbest halqlarıñ,
Çeçektir er yaqıñ², yollarıñ, dağlarıñ.
İslerim seniñnen uyana, Vatanım,
Qardaşlar birliğı, sevimli Vatanım! (Mambet 1985: 4).*

Şair, şiirin bu bölümünde öncelikle vatanına methiyeler dizip onun kendisi için ne kadar güzel olduğunu belirtmiştir. Şaire göre pek çok güzellik vatanının bünyesinde mevcut olup bu güzellikler ondaki hisleri uyandırmaktadır. “*Bağrıñda seslene ür-serbest halqlarıñ,*” cümlesi ile şair, bağımsızlığın ancak vatan sahibi olmakla mümkün olacağını ifade etmektedir. Şaire göre bir halkın sesinin hür çıkmasının yolu o halkın vatanında birlik içinde yaşamasından geçmektedir. “qardaşlar birliğı” ifadesi ile vatanın bir halka mensup olan insanları bir arada tuttuğu şair tarafından belirtilmiştir.

*Aytqanıñ³ aqiqat,
Azizim inan.
Ana ve Vatansız kim yayğan qulaç,
Er şeynin menbai evelâ Vatan (Mambet 1985: 32).*

Mambet şiirinin bu kısmında doğrudan okuyucuya sesleniyor ve söylediklerinin tam olarak gerçeği yansıttığını belirtiyor. Şair, hayatı var eden bütün unsurların kaynağının öncelikle vatan olduğunu belirtmiş ve vatan olmadan kimsenin var olamayacağını anlatmıştır. Şair, mısralarında ana ve vatani aynı doğrultuda değerlendirmiştir. Vatanın kutsiyeti ve gerekliliğini, ana metaforundan yola çıkarak anlatmıştır. Genel anlamda ana, bir canlının hayatta kalabilmesi için temel gereksinimleri sağlamasını ona öğreten varlıktır. Dolayısıyla anası olmadan bir canlının hayata tutunması ise oldukça zordur hatta çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Mambet de bu

² yaq: Etraf, civar.

³ aytmaq: Söylemek, demek, hikâye etmek.

bağlamdan hareketle vatani olmadan bir insanın var olamayacağını belirtmiş ve vatanın bir fert için ne kadar hayatî olduğunu göstermiştir.

Şair, vatansız kalmaktan duyduğu endişeyi “*Vatanımnıñ qanunı bir-ölüm ya ayat!*” (1985: 43), ifadeleriyle dile getiriyor. Mambet’e göre vatansızlık ölüm ile eşdeğerdir ve hayat ancak vatan varken anlamlıdır. Vatandan uzak olmayı sürgünle tecrübe eden şairin bu hazin durumun insan üzerindeki etkisini doğrudan yaşamış olması, vatansızlık hakkındaki düşüncelerinin keskin olmasına yol açmıştır. Mambet, sürgün yıllarında her ne kadar vatanından ayrı kalsa da vatanına kavuşma arzusu ve vatan özlemi hiç bitmemiştir. Vatan hasreti, şaire fikir mücadelesinde dayanak olmuş ve onu hayatta tutmuştur. Şairin düşüncesinde vatanın topyekûn yok olması ölümden beterdir ve vatan olgusu hayatından çıkan bir kimsenin yaşamak için amacı kalmamıştır. Mambet, vatansız kalma endişesini vatanına işgal girişimi olan bir kişinin üzerinden “*Düşman el uzattı aziz yurtuma,/Qomşumnıñ sevgisi qayğığa döndi.*” (1985: 49), dizeleriyle ifade etmiş ve kahramanın vatani için hiç düşünmeden savaşıp hayatını feda etmesini ise “*Dögüşke çıqtı o baqmadan artına,/Şu yalı içinde uruldı, söndi...*” (1985:49), sözleriyle anlatmıştır. Mambet’in şiirinde tasavvur ettiği komşusu, vatansız kalmaktansa ölmeyi tercih etmiştir.

II.I.II. Vatana Karşı Sorumluluklar

Vatana verilen değer ilk örneğini Hun imparatoru Mete’nin sözlerinde görmekteyiz: Vatan, bizim mülkümüz değildir. Mezarda yatan atalarımızın ve kıyamete kadar doğacak torunlarımızın bu mübarek toprak üzerinde hakları vardır. Vatandan -velev ki bir karış kadar olsun- yer vermeğe hiç kimsenin salahiyeti yoktur. Bundan dolayı harp edeceğiz (Gökalp 2004: 153).

*Yurtuñ saña aziz ise,
Ol onıñ saf evlâdı.
Yurtum bahtqa tolsın deseñ,
Eyi olsun maqsadıñ.* (Mambet 1985: 9).

Yurt adlı şiirinde Mambet, birey ile vatan ilişkisine değinmiştir. Bir kişinin vatanını kendine kutsal atfetmesi durumunda kişinin vatanına karşı dürüst ve temiz olması gerektiğini belirtmiştir. Şair, vatanın bir evladı olarak vatanının mutluluğu ve geleceği için çaba gösteren bir kişinin öncelikle kendisinin iyi niyetli olması gerektiğini düşünmektedir.

*Biñler ile birdem olıp,
Sen işlemek kereksiñ.
Eger yurtuñ bağça olsa,
Sen anda gül-tereksiñ.*⁴ (Mambet 1985: 10).

Mambet, Yurt şiirinin bu kısmında ise vatan için çalışmanın önemi üzerinde durmuştur. Şaire göre vatanın güzelleşmesi, bir halkın birlik olup gayret göstermesine bağlıdır. Bir vatan, yurttaşlarının çabası ile geliştiği takdirde o vatana mensup olan birey de illa ki mutlu olacaktır. Şair, bu ilişkiyi vatani bir bahçeye vatandaşı ise o bahçeyi tamamlayan ve güzelleştiren bir güle benzeterek ifade etmiştir. Nasıl ki bir bahçe bakımı yapıp ilgilenildiği takdirde içerisinde yetişen

⁴ terek: Ağaç

çiçeklerle insana huzur veren bir yaşam alanı olacaksa; vatan da aynı şekilde gayret gösterildiği ve uğruna mücadele edildiği vakit yurttaşlarına huzur ve mutluluk veren bir cennet parçası olacaktır.

*Er daim Vatanğa,
Halqqa sadıq ol!
Cümlenen birlikte emekke qalq da,
Küreş⁵ sen...
Cebede tanılır oğul (Mambet 1985: 13).*

Mambet, şiirlerinde vatana sadakat üzerinde sıkça durmuştur. Şaire göre kişi vatanına her koşulda sadık olmalı ve vatani için elinden gelen tüm mücadeleyi hiç sakınmadan göstermelidir. Şair er kişinin cephede tanınacağına atıfta bulunarak bir kimsenin yurdu için savaşmaktan geri kalmaması gerektiği düşüncesine sahip olduğunu göstermiştir.

“Cümlenen birlikte emekke qalq da, Küreş sen...” mısralarıyla Mambet, savaşın esasında sadece cephede olmayacağını ifade etmiş ve bir halkın topluca vatani için emek göstermesinin de bir savaş olduğunu belirtmiştir. Mambet, okuyucuya doğrudan gerektiği zaman cephede savaşmanın kutsallığını anlatmış ve aynı zamanda yurt için gösterilen her tür çabanın da bir anlamda savaş sayılacağını belirtmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken odak husus ise sadakattir. Şair nezdinde verilen mücadelede vatana olan sadakat öncelikle mücadelenin hedefe ulaşması için elzem olup yurt savaşının daha sağlam temeller üzerine inşa edilmesini sağlayacaktır.

Vatanseverlik insanların elde ettikleri sevgilerden toplumları, kültürleri ve kültür çevrelerini birleştirecek potansiyele sahip olan sosyolojik ve sosyal sevgi olarak nitelendirilmektedir. Örneğin; vatan sevgisi, millet sevgisi, tecrübe kazandığı ülkeyi, kültürü sevmesi şeklindedir. Bu, sevginin soyut boyutunu göstermektedir. Toplumsal boyutta ise vatanseverlik, insanların kendilerinin farkına varmalarını ve sorumluluklarını fark etmelerini sağlar (Ergen 2006: 144).

*Uzaqtan boranlar, dalğalar ötip,
Vatanım sesini eşitip kelem.
Aşqını, asretin şiirler etip,
Yazmaçqün elime aldım men qalem (Mambet, 1985:32).*

Şair vatanına duyduğu hasreti de şiirlerinde dile getirmiştir. Onu şairliğe iten, ona şiir yazma konusunda ilham veren duygunun vatan hasreti olduğunu söylüyor. Mambet, hayatının büyük bir kısmını vatanından uzakta ve sürgünde geçirmesinden ötürü biriktirdiği vatan özlemini şiirlerine yansıtmıştır. Mambet; bir şairin en güçlü silahı olan kalemini, özünde barındırdığı vatan aşkını ve vatan hasretini ifade etmek için kullanmıştır. Şair, vatanına kavuşmak için her türlü zorluğu göze aldığını ve önüne çıkan hiçbir maninin onu engellemeyeceğini söylüyor. “Vatanım sesini eşitip kelem” dizesi irdelendiğinde ise şairin, vatani için çağrılması durumunda göreve hazır olduğunu vurguladığı anlaşılmaktadır. Vatanın seslenmesini Mambet, vatanın göreve çağırması olarak yorumlamış ve kendisinin de şiir vasıtasıyla üstlendiği görevi ifa ettiğini anlatmıştır.

II.I.III. Vatan Uğruna Can Vermek

⁵ küreş: Mücadele

Şehit, TDV İslam Ansiklopedisi'nde (İslam Ansiklopedisi 2010: 428) bir olaya tanıklık etme anlamına gelen şehadet (şühud) mastarından oluşarak dini anlamda Allah yolunda öldürülen Müslümanı ifade etmektedir. Türkler savaşı bir kavim olduklarından, öldürdükleri düşmanlardan dolayı ahirette ölen düşmanın önem ve sayısına göre bir mükâfat göreceklere inanırlardı. Bu inanç Türk mezarları etrafına dikilen ve balbal adını taşıyan taş heykellerin oluşmasına sebep olmuştur (Turan 1946: 460).

*Amma, yurt uğruna qurban ketkenniñ
Namı halq ańında⁶ ebediy qala.* (Mambet 1985: 11).

Vatan uğruna can vermek milletimizin tarihinde her dönem kutsal kabul edilmiş ve İslamiyet'in kabulünden sonra da şehitlik kavramı milletimiz tarafından benimsenip yüceltilmiştir. Bu tarihimiz kadar köklü inanç Mambet tarafından da şiirlerinde dile getirilmiştir. Şair, yurdu uğruna can veren bir kişinin millet hafızasında ilelebet yer edineceğini ifade etmiş ve yurt mücadelesinde can vermenin herhangi bir ölüme nazaran üstün olduğunu belirtmiştir. Bu mısralarda dikkati çeken sözcüklerden biri de "nam" kelimesidir. Bilindiği gibi savaşı bir millet hüviyetine sahip olan Türk milletinde "nam almak" oldukça önemsenmiştir. Mambet de burada yurdu uğruna hayatını kaybeden bir insanın nam sahibi olacağını açıkça ifade etmektedir.

Eski Türk dini kahramanlığa özel bir değer yükleyerek, bu değeri diğer özelliklerden üstün tutmuştur. Alpin kahramanlığı sayesinde edindiği her ganimet, esirler, atlar, gökyüzündeki hayatında da, onun malı sayılırdı. Kahramanlığa bu derece önem verilmesi belki de bir ihtiyacın göstergesi olup alplik, vatanperverlik şartı görülmüştür. Büyük imparatorlukların komşusu olup, sayıca nispeten az olan Türkler, alp olmazsa, başka milletler tarafından kolayca yok edilirdi (Kayabalı vd. 1973: 646).

*Vatançün azırım
Bermege canım* (Mambet 1985: 29).
*Vatan-halq bağrında açıldı közüm,
Azırım olarçün olmağa qurban* (Mambet 1985: 32).

Dizeleri ile şair, şiirinde oluşturduğu kahramanın ağzından kendisinin de vatan için can vermekten çekince duymayacağını ifade etmektedir. Mambet, şiirlerinde oldukça önem vermiş olduğu vatanın, vatan için verilen mücadelenin ve vatan uğruna can vermenin şahsındaki hassasiyetini açıkça göstermiştir. Bir toprak parçasını vatan kılan asıl hususun uğruna verilen canlar olduğu düşüncesi Mambet'in şiirlerine sıkça yansımıştır. Şair, kendisini vatani ve halkının içinde tanıdığını belirterek gerektiğinde halkı ve vatani için kurban olmaktan çekinmeyeceğini samimi bir dille açıkça ifade etmektedir.

II.IV. Vatanın Kutsallığı

Her ocak her şehir gibi bütün milletin de müşterek hatıraları, iftiharları, gururları, müşterek acıları, kusurları, ibret dersleri vardı. Bütün bunlar sınırları belirli bir toprak üzerinde toplanır ve içtimai hafızanın bütün bu izleri onun üzerine kazılır ki bu toprağa yurt diyoruz (Ülken 1976: 219).

Qartta ve yaşta

⁶ ań: hafıza

Vatan toprağı

Mukaddes şu ilde... (Mambet 1985: 36).

Mambet, “Bay-Bay Anam Qayası” adlı şiirinde vatanın kutsallığı üzerinde durmuştur. Anam Qayası adlı kayanın var olduğu bir kentte insanların vatanlarını müdafaa gayretini anlatan şair, dizeleriyle vatanın üzerinde yaşayan her yaş grubundan insan için kutsal olduğunu belirtmiştir. “Vatan aşqına qan tke bildiler.” (1985: 37), ifadesi ile Mambet, insanın doğasını zorlayan kan dökme eyleminin, söz konusu vatan olduğu takdirde ancak vatanın mukaddesatına hürmeten gerçekleştirilebileceğini söylemektedir. Bir kişinin maddi bir zihniyetle bünyesini oldukça zorlayacak olan can alma yahut can verme, yalnız kişi nezdinde kutsallığı yoğun bir duygu olan vatan aşkı uğruna gerçekleştirilmesi halinde meşru kabul edilebilir.

Böylesi aqqađa⁷ namusun satar

Anasın ldrip

Tek berin aqa⁸ (Mambet 1985: 38).

Mambet, şiirin devamında bu mukaddesattan yoksun olanları tasvir edip vatanın kutsallığını idrak edemeyenleri, sert bir üslupla eleştirmiştir. Vatana sahip olma ve onu kutsallaştırma bilincine sahip olmayan kimseleri aciz gören şair, bu gibi insanların kolaylıkla maddiyat karşılığında karakterlerinden taviz vereceklerini belirtiyor. Mambet, aciz insanları eleştirirken onların anaları ldrldğu vakit bile para karşılığında ses ıkarmayacaklarını ifade ediyor. şair, öncelikle vatan bilincine sahip olunması gerektiği, vatanın önemini anlamayanların hiçbir değere vakıf olamayacağını, bir insanın en kıymetlisi olan annesi üzerinden yola çıkarak belirtmiştir.

III. Sonuç

Bilâl Mambet, vatanına karşı duyduğu sevgiyi şiirlerinde etkili bir dille kaleme almış ve vatani için verilen mücadeleye yazdığı eserler ile destek olmaya gayret etmiş bir sanatçıdır.

şair, vatan temasıyla oluşturduğu şiirlerinde genel olarak sade bir dil kullanmış ve bu şiirlerin öğretici yönünü n plna çıkarmıştır. Mambet, vermek istediği iletiyi şiirlerinde okuyucuya doğrudan aktarmaya çalışmıştır.

Mambet, vatan kavramına hayattaki bütün olgulardan daha fazla önem atfetmiştir. Vatanın bir kimsenin var olabilmesi ve hayatını idame ettirebilmesi için en önemli öncelik olduğunu ifade etmiştir.

Bilâl Mambet, vatan sevgisinin bir millete mensup olan bireylerde sağlam temeller üzerinde yerleşebilmesi için eğitimin üstlendiği öneme dikkat çekmiş ve eğitim sayesinde insanlardaki vatan sevgisinin devamlılığının sağlanabileceğini dşnmştir.

Sanatçı vatan hasretinin ve vatana kavuşma özleminin insana mücadele azmi verdiğini belirtmiştir. Bir insanın mutlu olabilmesi için mutlak suretle vatana sahip olması gerektiğini, vatani olmayan bir kişinin bütün güzel duygulardan mahrum kalacağını söylemiştir.

⁷ aqqa: Akçe, para.

Mambet, vatanın bir millete mensup olan insanları bir arada tutma işlevine dikkat çekmiş ve vatanın birleştirici fonksiyonunu şiirlerinde dile getirmiştir. Şaire göre vatani olmayan bir millet birlik olamayacak ve yok olmaya mahkûm olacaktır.

Sanatçı vatansız kalmanın bir insanın başına gelebilecek en kötü hadise olacağını düşünmüş ve vatani kaybetmenin ölümden daha büyük bir felaket olduğunu dile getirmiştir. Mambet, ölümün dahi vatansızlığa tercih edileceğini belirtmiştir.

Şair, bireylerin vatana karşı sorumluluklarının olduğunu ifade etmiştir. Şair, kişinin öncelikle vatanına karşı dürüst ve sadık olması gerektiğini düşünmektedir. Her birey vatani için çalışmalı ve vatanın gelişimi için mücadele etmelidir.

Şehitlik, Mambet'in şiirlerinde üzerinde durduğu ve yüceltip özendirdiği bir değer olmuştur. Mambet, vatan için gerektiği takdirde hiç düşünmeden can vermenin çok yüce bir erdem olduğunu ifade etmiş ve kendisinin de her vakit bu fedakârlığa hazır olduğunu dile getirmiştir.

Bilâl Mambet, vatanın kutsallığını şiirlerinde dile getirmiş ve vatani dünya üzerindeki en mukaddes kavram olarak değerlendirmiştir. Vatanın mukaddesatına erişemeyenlerin ise hiçbir fazilete sahip olamayacağını ifade etmiş ve bu gibi kimseleri sert bir dille eleştirmiştir.

Kaynaklar

- Aktepe, Yunus (2019). *Kırım Tatar Şairi Bilâl Mambet'in Dağ Lalesi Adlı Eserinin Dil ve Üslup Özellikleri*. Yüksek Lisans Tezi. Erzincan: Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Çoruhlu, Yaşar (2006). *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi s. 18.
- Ergen, Gürkan (2006). "Eleştirel-bilinçli Sevgi Eğitimi". *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.8, 2006, s. 144-152.
- Ertane Baydar, Arzu Sema (2012). "Şakir Selim'in Şiirlerinde Vatan Sevgisi". *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.32, 2012, s. 73-94.
- Esinti, Enes (2019). *İlahi Dinlerde Şehitlik*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Gökalp, Ziya (2004). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, s. 153.
- İslam Ansiklopedisi (2010). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları s. 428.
- Kayabalı, İsmail ve Cemender Arslanoğlu (1973). "Aplik, Şehitlik ve Gazilik". *Türk Kültürü Aylık Dergisi*, S. 11, 1973, s. 646.
- Mambet, Bilâl (1985). *Dağ Lalesi*. Taşkent: Gafur Gulam Adıya Edebiyat ve Sanat Neşriyatı.
- Özkan, Nevzat (2008). "Kırım Tatar Türkçesinin Yayılma Alanları". *Turkish Studies*, S.3, 2008, s.524-554.
- Toparlı, Recep vd. (2014). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*. 3.bs, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Turan, Osman (1946). "Türkler ve İslamiyet". *Ankara Ü. Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1946.
- Türkçe Sözlük (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları s. 2473.

Türksever, Zeynep (2014). *Türk Halk İnançlarında Şehitlik Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme: Edirnekapı Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Ülken, Hilmi Ziya (1976). *Millet ve Tarih Şuuru*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Yüksel, Zühâl (2005). *Kırım Tatar Türkçesi Grameri*. Ankara: Semih Eğitim Kültür Yayınları s.124-500.

<<https://sozluk.gov.tr/>> Erişim Tarihi: 13.12.2019